

عصر حواس پرتی

انسان آموزشی، دو دلیل اصلی استقبال از نمایشگاه کتاب بود. حالا جدای از برگزار شدن یا نشدن نمایشگاه کتاب، برگزار نشدن آن در دو سال اخیر احساس می‌شود؟ نقش کتاب در سبک خرید جامعه کجاست و به زبان ساده تر آیا کتاب خوان هستیم یا نه؟ همین سوالات باعث شده پرونده این شماره از نوجوان را به بررسی نبض کتاب در جامعه منحصا دهم.

ندیده مطمئنم همه شما آدم‌های خوش سلیقه‌ای هستید مثلاً در انتخاب لباس، نشانه‌اش هم این‌که وقتتان را صرف خواندن نوجوانه می‌کنید! در مورد انتخاب کتاب هم طبیعتاً این خوش سلیقگی مهم است. خرید کتاب قاعدتاً بر پایه محتوای آن است؛ در میان انبوه کتاب‌ها، انتخاب کتاب مناسب در رشد سطح فکری جامعه تأثیر دارد. حالا اگر جامعه ما بیشتر اقبالش به مطالعه ملت عشق و کتاب‌های برایان تریسی است، دلیلش چیست؟ رشد فضای مجازی باعث شده که کتاب‌های سطحی و بی محتوا در شرایط فعلی بیشتر روی بورس باشد، به طور مثال؛ یک کتاب ۱۱۰ صفحه‌ای از یک مجری معروف که به چاپ ۲۸ رسیده است، ویژگی خاص این کتاب، سفید بودن تمامی صفحات آن است و در واقع هدف اصلی آن، این است که بگوید مردان هیچ چیز درباره زنان نمی‌دانند، یا «من سر قلم هستم»، کتاب امیر علی ق، یکی از اینفلوئنسرهای اینستاگرام که نزدیک به ۳۰۰ هزار نفر دنبال‌کننده دارد؛ محتوای این کتاب به عکس‌ها و متن پست‌های اینستاگرامی او در صفحه شخصی‌اش محدود می‌شود. این کتاب در سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب، جزو پرفروش‌ترین کتاب‌ها بود، در حالی که خیلی از آثار نویسندگان فرهیخته و باتجربه بیشتر از ۵۰۰ نسخه به فروش نمی‌رود.

حالا اصلاً منی که می‌گویم بروید سراغ کتاب‌هایی با محتوای مناسب، رویم می‌شود کتاب‌های زیادی هم به شما معرفی کنم؟ یا اصلاً این تعداد کتاب که دل شما را هم جذب کند وجود دارد؟ کتاب‌های ادبیات کودک و نوجوان موجود در بازار، عمدتاً از نظر کیفیت محتوا و تصویر ضعیف است؛ و تازه اکثرشان هم ترجمه هستند و داستان‌شان ربطی به فرهنگ و فهم نوجوان ایرانی ندارد. ادبیات کودک و نوجوان در هر کشور و فرهنگی متفاوت است؛ با یک نگاه کلی به ادبیات کودک و نوجوان در جهان، می‌بینیم که هر کدام از این فرهنگ‌ها بسته به فرهنگ خود به سمت و سویی حرکت می‌کنند. ترجمه کتاب‌هایی که با فرهنگ ما سنخیتی ندارند، به این دلیل که ناشر اولویتش فروش کتاب است، باعث می‌شود نبض حوزه ادبیات نوجوان به خوبی نزنند. انگار حوزه ادبیات کودک و نوجوان، نویسندگان صاحب فکر و قلم زیادی را در خود جا نداده و برخی از همین بزرگواران هم متأسفانه شناختی به فضای نوجوان امروزی ندارند.

مغز ما مثل یک کوه یخی است که بخش اعظمی از آن زیر آب و بخش اندکی روی آب است. بخش اندک روی آب همان ضمیر خودآگاه است که در برابر اخبار به صورت کاملاً هشیار عکس العمل نشان می‌دهد. بخش بزرگ‌تر که زیر آب است همان ناخودآگاه ماست که مخاطب بصورت بی‌اراده در این بخش از مغز خود، تأثیر می‌پذیرد. رسانه‌های جمعی عمدتاً روی بخش ناخودآگاه ذهن ما تأثیر می‌گذارند. وقتی دارید کتاب می‌خوانید یا مطالب همین نشریه را، تخیل تان هم به چالش کشیده می‌شود و به چیزهایی که می‌خوانید فکر می‌کنید و تصویر مورد نظر خودتان توی ذهنتان شکل می‌گیرد. برعکس هرچه یک رسانه تخیل ما را کمتر درگیر کند و تصاویر را خودش برای ما شکل دهد و استفاده از آن به تمرکز کمتری نیاز داشته باشد، ضمیر ناخودآگاه ما را بیشتر درگیر خواهد کرد. مانند فیلم و شبکه‌های اجتماعی که قدرت تفکر و تأمل را از ما می‌گیرد. به خاطر دارم که ویکتور هوگو، نویسنده فرانسوی، گفته بود: برای نابود کردن یک فرهنگ نیازی نیست کتاب‌ها را سوزاند، کافی است کاری کنید مردم آنها را نخوانند. شاید دلیل این حرف این است که وقتی سراغ کتاب نرویم کم‌کم تخیل و تفکر هم از جامعه گرفته می‌شود.

نوجوان شده‌ها می‌گذارند، خیلی بیشتر از نسبت ترویج فرهنگ کتابخوانی توسط خانواده‌ها و مسؤولان کشور است. با یک حساب سرانگشتی، متوجه می‌شویم برای رشد سرانه مطالعه در کشور باید به ادبیات کودک و نوجوان توجه بیشتری کرد. چیزی که فقط یکی مثل ویکتور هوگو که در بند قبل به آن اشاره شد، درباره‌اش نگفته‌اند که با خودمان بگوییم خب از مسؤولان نمی‌توان انتظاری داشت، بلکه حتی یک خواننده معلوم الحال هم می‌فهمد برای دور کردن ذهن نوجوان‌ها از مسائل مهم، کجا را نشانه بگیرد. گرچه از بیرون اشاره می‌کنند باز هم تو نمی‌توانی از مسؤولان انتظار داشته باشی.

اواسط اسفند سال ۹۸، یک موسیقی از خواننده‌ای معروف به بازار آمد و در جمع‌های خانوادگی پخش شد که انگار صرفاً جهت پخش در جشن‌های شادی تولید نشده بود. قسمتی از آهنگ را با هم زمزمه کنیم؛

همیشه قبل خواب دو تا شات بز و راحت بخواب

همیشه یادتون باشه اول اینستا بعد کتاب

خواننده این موسیقی، در موزیک ویدئویی خود مخاطب این قسمت را گل‌های تو خونه و محصلان نمونه قرار داده است، یعنی دقیقاً شما. چیز پنهانی نیست که تأثیر فوری که این یک بند ترانه روی افکار جامعه، به ویژه کودکان و تازه

کلاف

ضمیمه نوجوان

شماره ۵۴ • ۹ اردیبهشت ۱۴۰۰

نوجوان
کلاف